

ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.942:316.647.5

DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.2.19>**Бондаренко Н. П.***кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Дніпровської академії неперервної освіти
ORCID: 0000-0001-8026-0168***Ковальчук О. С.***кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри психології
Дніпровської академії неперервної освіти
ORCID: 0000-0003-1406-3363***Плошинська А. А.***кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Дніпровської академії неперервної освіти
ORCID: 0000-0002-4268-4434***РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНСТРУКТИВНИХ
СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В КОНФЛІКТІ****THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN ENSURING CONSTRUCTIVE
BEHAVIORAL STRATEGIES IN CONFLICT**

У статті представлено результати емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку між рівнем розвитку емоційного інтелекту та схильністю особистості до вибору конструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях. Узагальнення наукових підходів підтвердило, що емоційний інтелект є інтегративною здатністю, яка охоплює усвідомлення, розуміння та регуляцію емоцій і забезпечує ефективність міжособистісної взаємодії та адаптації. Емпірично з'ясовано, що загальний рівень емоційного інтелекту у досліджуваних юнаків і юнок відповідає середньому рівню, що свідчить про достатню сформованість базових емоційних компетентностей. Водночас структура емоційного інтелекту є нерівномірною: найбільш розвиненими виявилися внутрішньоособистісні компоненти та емпатія, тоді як навички емоційної саморегуляції та міжособистісної взаємодії потребують подальшого розвитку. Аналіз стратегій поведінки у конфлікті засвідчив, що для юнацького віку характерним є переважання активних форм реагування, зокрема орієнтації на суперництво, при недостатній вираженості стратегій, пов'язаних із кооперацією та гнучкістю (співпраця, компроміс). Це відображає вікові особливості, пов'язані з процесами самоствердження, формуванням ідентичності та прагненням до відстоювання власної позиції. Результати кореляційного аналізу підтвердили наявність статистично значущих взаємозв'язків між компонентами емоційного інтелекту та стилями поведінки у конфлікті. Зокрема, встановлено, що вищий рівень емпатії, міжособистісного емоційного інтелекту та здатності до розуміння емоцій пов'язаний із більшою схильністю до конструктивних стратегій – співпраці та компромісу. Натомість недостатній розвиток емоційної саморегуляції та внутрішньоособистісного емоційного інтелекту асоціюється з деструктивними формами реагування, такими як суперництво та уникнення, а низький рівень емоційної обізнаності – із тенденцією до пристосування. Висунута гіпотеза дослідження отримала емпіричне підтвердження: рівень розвитку емоційного інтелекту безпосередньо впливає на вибір стратегій поведінки у конфлікті в юнацькому віці. Вищий рівень емоційного інтелекту зумовлює орієнтацію на конструктивні моделі взаємодії, тоді як його недостатня сформованість пов'язана з використанням менш ефективних стратегій.

Ключові слова: конфлікт, конфліктність, емоційний інтелект, юнацький вік, стратегії поведінки в конфлікті, компроміс, суперництво, співпраця, пристосування, уникнення.

The article presents the results of an empirical study on the peculiarities of the relationship between the level of emotional intelligence development and an individual's tendency to choose constructive behavioral strategies in conflict situations. The generalization of scientific approaches has confirmed that emotional intelligence is an integrative ability encompassing awareness, understanding, and regulation of emotions, which ensures the effectiveness of interpersonal interaction and adaptation. It has been empirically established that the overall level of emotional intelligence among the studied young men and women corresponds to a moderate level, indicating a sufficient development of basic emotional competencies. At the same time, the structure of emotional intelligence is uneven: intrapersonal components and empathy have been found to be the most developed, whereas emotional self-regulation and interpersonal interaction skills require

further improvement. The analysis of conflict behavior strategies has shown that adolescence is characterized by the predominance of active response patterns, particularly a tendency toward competition, alongside an insufficient expression of strategies related to cooperation and flexibility (collaboration, compromise). This reflects age-related characteristics associated with self-assertion processes, identity formation, and the desire to defend one's own position. The results of the correlation analysis have confirmed the presence of statistically significant relationships between components of emotional intelligence and conflict behavior styles. In particular, it has been revealed that higher levels of empathy, interpersonal emotional intelligence, and the ability to understand emotions are associated with a greater tendency to choose constructive strategies such as collaboration and compromise. In contrast, insufficient development of emotional self-regulation and intrapersonal emotional intelligence is associated with destructive response patterns, such as competition and avoidance, while a low level of emotional awareness is linked to a tendency toward accommodation. The proposed hypothesis has been empirically supported: the level of emotional intelligence development directly influences the choice of conflict behavior strategies in adolescence. A higher level of emotional intelligence determines an orientation toward constructive interaction models, whereas its insufficient development is associated with the use of less effective strategies.

Key words: conflict, conflict proneness, emotional intelligence, adolescence, conflict behavior strategies, compromise, competition, collaboration, accommodation, avoidance.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство переживає інтенсивні політичні, економічні та культурні зрушення, які суттєво трансформують систему міжособистісної взаємодії. Такі зміни часто супроводжуються зростанням напруженості у спілкуванні та збільшенням кількості конфліктних ситуацій у різних сферах життєдіяльності. Конфлікт, будучи органічною складовою соціальних відносин, може виконувати як конструктивну, так і руйнівну функцію – це значною мірою визначається обраною людиною моделлю поведінки у процесі його розв'язання.

Ключову роль у здатності особистості ефективно діяти в умовах конфлікту відіграє емоційний інтелект. Він передбачає сформованість навичок усвідомлення власних емоційних станів і переживань інших людей, уміння їх інтерпретувати, регулювати та цілеспрямовано використовувати для досягнення продуктивної взаємодії. Дослідження свідчать [2; 5; 9], що розвинений емоційний інтелект забезпечує більшу поведінкову гнучкість, сприяє адекватному вибору стратегій реагування, покращує якість комунікації, запобігає загостренню протиріч і мінімізує ймовірність негативних наслідків конфліктів.

Особливо актуальною ця проблематика постає у юнацькому віці, який характеризується інтенсивними процесами особистісного розвитку та входження у соціум. Саме на цьому етапі закладаються основи соціальної компетентності, активно засвоюються зразки поведінки у складних і суперечливих ситуаціях, зокрема конфліктних. Рівень сформованості емоційного інтелекту у юнаків і дівчат безпосередньо визначає їхню здатність до конструктивного вирішення проблем, побудови гармонійних міжособистісних стосунків і успішної самореалізації в освітній та майбутній професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конфлікту та особливостей поведінки особистості в конфліктних ситуаціях широко висвітлюється у наукових працях як вітчизняних (Г. Бевзо [4]; О. Булгакова [7]; В. Бортун [6]; Ю. Ільїна, Н. Світлична, Д. Панченко [12] та ін.), так і зарубіжних (М. Дойч [24]; Р. Кілмен, К. Томас [25]; Дж. Скотт [23]; та ін.) авторів, які інтерпретують конфлікт як багатовимірний соціально-психологічний феномен.

Феномен емоційного інтелекту також перебуває в центрі наукового інтересу багатьох дослідників як

зарубіжної, так і української науки. Зокрема, у роботах П. Саловея, Д. Меєра, Д. Карузо [22]; Р. Бар-Она [21] та Д. Гоулмана [10] обґрунтовано сутність цього конструкта, окреслено його структурні компоненти та розкрито його значення у процесах регуляції поведінки. Значна кількість досліджень присвячена вивченню ролі емоційного інтелекту у забезпеченні ефективної комунікації, особистісного зростання та професійної самореалізації. В українському науковому дискурсі також накопичено вагомий напрацювання: Н. Шевченко та І. Жукова [18] вивчають детермінанти конструктивної поведінки в конфлікті; Т. Цюпенко [17] розглядає його як ресурс психологічної стійкості особистості, Н. Басюк [3] досліджує його зв'язок із психічним здоров'ям учасників освітнього процесу, а К. Усик [16] підкреслює його значущість у подоланні стресових станів.

Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, проблема взаємозв'язку емоційного інтелекту та конфліктної поведінки залишається недостатньо розкритою. Зокрема, бракує досліджень, у яких би детально аналізувався вплив рівня розвитку емоційного інтелекту на вибір стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях, особливо в період юнацтва.

Мета статті – представити результати емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку між рівнем розвитку емоційного інтелекту та схильністю особистості до вибору конструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. У фундаментальних працях (Дж. Мейєр, П. Саловея, Д. Карузо [22]) він визначається як здатність до усвідомлення, аналізу та регуляції як власних, так і чужих емоцій із метою оптимізації мислення і поведінки. Д. Гоулман [10] підкреслює його значущість у процесах самомотивації, прийняття рішень та побудови ефективної взаємодії, тоді як Р. Бар-Он [21] акцентує на його ролі у забезпеченні соціальної адаптації та психологічного благополуччя.

У психології конфлікт визначається як зіткнення протилежно спрямованих, взаємовиключних тенденцій, що можуть виникати як у внутрішньому світі особистості, так і у сфері міжособистісних чи міжгрупових відносин. Така взаємодія, як правило, супроводжується підвищеною емоційною напругою та негативними переживаннями [4; 7; 12].

Одним із ключових чинників, що визначає ефективність поведінки особистості у конфліктних ситуаціях, є рівень розвитку емоційного інтелекту.

С. Пухно і Т. Щербак [14] розглядають емоційний інтелект як ключову складову конфліктологічної компетентності майбутніх учителів. Дослідники наголошують, що ефективне формування цієї компетентності неможливе без розвитку емоційної сфери, яка базується на самопізнанні та усвідомленні власних психологічних особливостей. Емоційний інтелект у цьому контексті інтерпретується як здатність до ідентифікації та регуляції емоцій, що безпосередньо впливає на якість міжособистісної взаємодії та професійну ефективність педагога.

Подібну позицію висловлюють Г. Барабашук та І. Боднар [2, с. 75], які встановили наявність тісного зв'язку між рівнем емоційного інтелекту та вибором стратегій поведінки у конфлікті. Зокрема, високий рівень емоційного інтелекту корелює з орієнтацією на конструктивні стратегії, тоді як його низький рівень асоціюється з домінуванням пристосування.

О. Демченко, О. Седашова та О. Корнієнко [11, с. 331] розглядають емоційний інтелект як базовий інструмент формування конфліктологічної компетентності медіатора. У цьому контексті емоційний інтелект трактується як інтегративна здатність до усвідомлення та регуляції емоцій, тоді як емоційна компетентність охоплює систему знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії.

В. Вінс та С. Кобільнік [8, с. 57] доводять, що емоційний інтелект виступає визначальним чинником ефективності подружньої взаємодії. Високий рівень його розвитку сприяє гармонійному врегулюванню конфліктів, підвищує емоційну задоволеність стосунками та орієнтацію на конструктивні способи їх розв'язання. Натомість недостатній рівень емоційного інтелекту зумовлює зростання конфліктності, труднощі у взаєморозумінні та неефективність комунікації.

С. Ситнік [15, с. 68] у своєму дослідженні встановила наявність значущих взаємозв'язків між емоційними характеристиками особистості та стратегіями поведінки у конфлікті. Зокрема, авторка визначила комплекси емоційних детермінант, що обумовлюють вибір певних стратегій, підкреслюючи роль емоційної стабільності, впевненості та оптимізму у формуванні конструктивної поведінки.

Н. Губа, А. Неманежина та Д. Козуб [9] досліджували вплив емоційного інтелекту на вибір стратегій поведінки у конфлікті в підлітковому віці. Отримані результати свідчать, що високий рівень емоційного інтелекту пов'язаний із використанням конструктивних стратегій.

Отже, узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що емоційний інтелект відіграє визначальну роль у формуванні конструктивних стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях та розвитку конфліктологічної компетентності. Особливої актуальності розвиток емоційного інтелекту набуває у юнацькому віці, коли відбувається інтенсивне становлення особистості, формування соціальних нави-

чок і закріплення моделей поведінки. У цей період емоційний інтелект виступає важливим ресурсом, що забезпечує конструктивність взаємодії, підтримку психологічного благополуччя та формування соціально зрілої особистості.

Таким чином, у юнацькому віці емоційний інтелект сприяє вибору конструктивних стратегій поведінки у конфлікті, оскільки: здатність до емоційної рефлексії знижує імпульсивність реакцій; розвинені навички саморегуляції забезпечують контроль емоційних проявів; когнітивна гнучкість сприяє врахуванню різних позицій і пошуку компромісів; соціальна зрілість стимулює орієнтацію на збереження взаємин; а сформованість емоційної компетентності забезпечує ефективну комунікацію, засновану на співпраці та взаєморозумінні.

Перейдемо до розгляду результатів дослідження.

Гіпотеза дослідження полягала у тому, що рівень розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці обумовлює вибір стратегій поведінки в конфлікті: чим вищий рівень емоційного інтелекту, тим частіше юнаки схильні обирати конструктивні стратегії взаємодії (співпраця, компроміс), тоді як низький рівень емоційного інтелекту пов'язаний із домінуванням деструктивних стратегій (уникнення, суперництво).

Гіпотезою дослідження виступило припущення про існування прямої залежності між рівнем емоційного інтелекту та характером реагування в конфліктних ситуаціях у юнацькому віці. Зокрема, очікується, що високі показники емоційного інтелекту корелюють із пріоритетністю конструктивних моделей взаємодії, таких як співпраця та компроміс, тоді як за низького рівня емоційного інтелекту домінуючими стають деструктивні патерни – суперництво або уникнення.

В дослідженні взяли участь 105 осіб юнацького віку (19–20 років), з яких 52 юнака й 53 юнки.

Психодіагностичний інструментарій склали методики: «Діагностика емоційного інтелекту» (Н. Холл) [20]; «Опитувальник діагностики емоційного інтелекту «EmIn» (адапт. О. Верітової) [20]; «Стилі поведінки в конфліктній ситуації» (К. Томас, Р. Кілман) [1].

За узагальненими результатами дослідження інтегральний показник емоційного інтелекту становить 58,76 балів, що відповідає середньому рівню його сформованості. Такий рівень свідчить про достатній розвиток базових емоційних здібностей, які забезпечують відносно ефективну міжособистісну взаємодію та функціонування у соціальному й професійному середовищі. Водночас він указує на наявність резервів для подальшого вдосконалення окремих складових емоційного інтелекту.

Аналіз результатів за окремими шкалами методики Н. Холла [20] дозволяє конкретизувати отриманий профіль. Емоційна обізнаність – 11,83 балів (середній рівень). Отриманий показник свідчить про те, що респонденти загалом здатні ідентифікувати власні емоції, розрізняти їх основні види та усвідомлювати причини виникнення емоційних переживань. Водночас середній рівень розвитку цієї здатності

вказує на певні труднощі у глибокому аналізі складних або амбівалентних почуттів, а також у рефлексії власних емоційних реакцій у напружених ситуаціях. Це може проявлятися у нестійкості емоційного стану або недостатньо чіткому усвідомленні внутрішніх потреб.

Управління власними емоціями – 8,67 балів (середній рівень). Такий результат свідчить про наявність базових навичок емоційної саморегуляції. У більшості випадків досліджувані здатні контролювати власні емоційні прояви, стримувати імпульсивні реакції та адаптувати поведінку відповідно до соціальних вимог. Разом із тим у складних або стресогенних умовах можливі труднощі з утриманням емоційної рівноваги, що проявляється у тимчасовому зниженні самоконтролю або підвищеній емоційній реактивності.

Самомотивація – 9,74 балів (середній рівень). Отримані дані свідчать про здатність респондентів використовувати емоційні ресурси для підтримання активності та досягнення поставлених цілей. Молодь загалом демонструє наполегливість, орієнтацію на результат і здатність долати труднощі. Проте в умовах тривалого навантаження або емоційного виснаження можливе зниження мотивації та потреба у зовнішній підтримці.

Емпатія – 13,68 балів (високий рівень). Високі показники за цією шкалою вказують на добре розвинену здатність до розуміння емоцій інших людей, чутливість до їхніх переживань і готовність до співпереживання. Такий рівень емпатійності сприяє встановленню довірливих міжособистісних відносин, підвищує ефективність комунікації та створює передумови для конструктивної взаємодії.

Розпізнавання емоцій інших (впливовість) – 12,59 балів (середній рівень). Отриманий результат свідчить про достатній рівень розвитку міжособистісної чутливості: респонденти здатні орієнтуватися в емоційних станах інших людей та інтерпретувати їхні невербальні сигнали. Водночас ця здатність не є стабільною, що може проявлятися у труднощах розпізнавання прихованих емоцій або прогнозування поведінки інших у складних ситуаціях.

Загалом профіль емоційного інтелекту характеризується відносною збалансованістю, де провідним компонентом виступає емпатія, тоді як інші складові перебувають на середньому рівні розвитку. Це свідчить про достатній, але не повністю реалізований потенціал емоційної компетентності.

Аналіз результатів за методикою «ЕМІн» [20] дозволяє поглибити уявлення про структуру емоційного інтелекту як інтегрованої системи здібностей.

Міжособистісний емоційний інтелект – 43,82 балів (середній рівень). Такий показник свідчить про здатність респондентів розуміти емоційні стани інших людей та будувати взаємодію на основі емоційної інформації. Проте ця здатність ще не є достатньо стійкою та може варіюватися залежно від складності ситуації або емоційної значущості взаємин.

Внутрішньоособистісний емоційний інтелект – 47,96 балів (високий рівень). Отриманий результат

свідчить про добре розвинену здатність до само-рефлексії, усвідомлення власних емоцій і розуміння їхнього впливу на поведінку. Це є важливим ресурсом особистісного розвитку та саморегуляції.

Розуміння емоцій – 46,71 балів (високий рівень) відображає здатність до глибокого аналізу емоційних процесів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і прогнозування емоційних реакцій.

Управління емоціями – 36,54 балів (середній рівень). Отримані результати підтверджують наявність базових навичок регуляції емоцій, однак їх стабільність і ефективність ще потребують розвитку, особливо в умовах підвищеної напруги.

Загалом результати за методикою «ЕМІн» свідчать про гармонійний, але нерівномірний розвиток емоційного інтелекту: високий рівень внутрішньо-особистісних компонентів поєднується із середнім рівнем регулятивних і міжособистісних аспектів.

Для аналізу стратегій поведінки у конфлікті було використано методику К. Томаса та Р. Кілмана [1], яка дозволяє визначити домінуючі стилі взаємодії.

Стиль «Суперництво» – 7,91 балів (середній рівень) є провідною стратегією в досліджуваних юнаків. Це свідчить про орієнтацію респондентів на відстоювання власних інтересів і прагнення до досягнення мети, інколи навіть за рахунок іншої сторони.

Стиль «Пристосування» – 4,28 балів (низький рівень) є найменш вираженим, що вказує на невисоку готовність жертвувати власними інтересами заради збереження гармонії у взаєминах.

Стиль «Компроміс» – 5,63 балів (середній рівень) відображає здатність до часткових поступок і пошуку збалансованих рішень, однак не виступає домінуючим.

Стиль «Уникнення» – 4,52 балів (низький рівень) свідчить про відносно низьку схильність до уникання конфліктів і перевагу активних форм взаємодії.

Стиль «Співпраця» – 6,81 балів (середній рівень) характеризує потенційну готовність до конструктивного вирішення конфліктів, яка, однак, ще не є стабільно сформованою.

Отже, стильовий профіль респондентів характеризується домінуванням суперництва, мінімальною вираженістю пристосування та середнім рівнем розвитку інших стратегій. Це свідчить про схильність молоді до активного відстоювання власної позиції при недостатній сформованості навичок кооперації та гнучкого реагування.

Отримані результати узгоджуються з показниками емоційного інтелекту та вказують на необхідність цілеспрямованого розвитку навичок емоційної саморегуляції, конструктивної комунікації та співпраці, що є особливо важливим у юнацькому віці як періоді становлення соціальної зрілості.

З метою емпіричної перевірки висунутої гіпотези було застосовано кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта К. Пірсона. Проведено зіставлення показників, отриманих за двома методиками дослідження емоційного інтелекту (Н. Холла та «ЕМІн»), із результатами діагностики стратегій поведінки

у конфлікті за К. Томасом – Р. Кілманом. Усі встановлені кореляційні зв'язки є статистично значущими на рівні $p \leq 0,05$ або $p \leq 0,01$, що свідчить про їхню достовірність і не випадковий характер.

Аналіз отриманих даних дозволив виявити низку важливих взаємозв'язків між компонентами емоційного інтелекту та стилями поведінки у конфлікті.

Зокрема, встановлено позитивний кореляційний зв'язок між рівнем емпатії та схильністю до співпраці ($r = 0,44$; $p \leq 0,01$). Це означає, що зі зростанням здатності розуміти емоційні стани інших людей підвищується орієнтація на взаємоприйнятне вирішення конфліктів. Такий результат узгоджується з теоретичними положеннями, відповідно до яких співпраця передбачає розвинені соціально-перцептивні здібності, емоційну чутливість і готовність враховувати позицію партнера.

Виявлено також позитивний зв'язок між здатністю до розпізнавання емоцій інших і використанням стратегії компромісу ($r = 0,33$; $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що особи, які краще інтерпретують невербальні сигнали та емоційні прояви оточення, більш схильні до пошуку збалансованих рішень, що враховують інтереси обох сторін.

Подібна тенденція простежується і щодо міжособистісного емоційного інтелекту, який має позитивний зв'язок зі співпрацею ($r = 0,39$; $p \leq 0,05$). Отже, розвинені соціально-емоційні компетентності, зокрема здатність до емоційного контакту та гнучкого реагування у взаємодії, виступають важливою передумовою конструктивного розв'язання конфліктів.

Здатність до цілісного розуміння емоцій також корелює з використанням компромісу ($r = 0,35$; $p \leq 0,05$). Глибше усвідомлення емоційних процесів дозволяє знижувати рівень напруженості у взаємодії та сприяє формуванню більш адаптивних поведінкових рішень.

Поряд із цим виявлено зворотні кореляційні зв'язки між окремими компонентами емоційного інтелекту та деструктивними стратегіями поведінки. Так, встановлено негативний зв'язок між рівнем управління емоціями та схильністю до суперництва ($r = -0,30$; $p \leq 0,05$): чим нижчою є здатність до саморегуляції, тим частіше респонденти вдаються до жорсткого відстоювання власної позиції без урахування інтересів опонента.

Аналогічно, внутрішньоособистісний емоційний інтелект має обернений зв'язок зі стратегією уникнення ($r = -0,37$; $p \leq 0,05$). Недостатній рівень усвідомлення власних емоцій і труднощі їх регуляції сприяють вибору уникнення як способу зниження внутрішньої напруги.

Крім того, зафіксовано негативну кореляцію між емоційною обізнаністю та пристосуванням ($r = -0,32$; $p \leq 0,05$). Це вказує на те, що недостатній рівень усвідомлення власних емоцій може сприяти вибору пасивної стратегії поведінки, яка передбачає поступку власними інтересами.

Узагальнення отриманих результатів дає підстави стверджувати, що вищий рівень розвитку емоційного інтелекту пов'язаний із переважанням конструктивних стратегій поведінки у конфлікті, зокрема співпраці та компромісу. Найбільш виражені зв'язки спостерігаються між емпатією, міжособистісним емоційним інтелектом і схильністю до співпраці ($p \leq 0,01$). Водночас недостатній розвиток саморегуляції та внутрішньоособистісних компонентів емоційного інтелекту асоціюється з деструктивними формами поведінки, такими як суперництво та уникнення ($p \leq 0,05$), а низька емоційна обізнаність – із пристосуванням як пасивною реакцією.

Таким чином, отримані статистичні дані підтверджують висунуту гіпотезу: підвищення рівня емоційного інтелекту зумовлює більшу орієнтацію на конструктивні стратегії взаємодії у конфлікті, тоді як його недостатній розвиток пов'язаний із тенденцією до використання менш ефективних, деструктивних способів реагування, зокрема суперництва, уникнення та пристосування.

Висновки. У статті представлено результати емпіричного дослідження особливостей взаємозв'язку між рівнем розвитку емоційного інтелекту та схильністю особистості до вибору конструктивних стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях. У ході дослідження встановлено, що емоційний інтелект є важливим чинником, який визначає особливості поведінки особистості в конфліктних ситуаціях у юнацькому віці. Емпіричні результати показали середній рівень розвитку емоційного інтелекту з домінуванням емпатії та внутрішньоособистісних компонентів і недостатньою сформованістю навичок саморегуляції та міжособистісної взаємодії. У структурі поведінки в конфлікті переважає суперництво, тоді як співпраця та компроміс виражені на середньому рівні. Кореляційний аналіз засвідчив, що вищий рівень емоційного інтелекту пов'язаний із вибором конструктивних стратегій (співпраця, компроміс), тоді як нижчий – із деструктивними (суперництво, уникнення, пристосування). Гіпотезу дослідження було підтверджено.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розширенні вибірки, вивченні гендерних відмінностей, а також у розробці та апробації тренінгових програм, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту як ресурсу формування конфліктологічної компетентності особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баклицька О.П., І.О. Баклицький, Р.І. Сірко, В.І. Слободяник Психодіагностика. Психологічний практикум. Львів : СПОЛОМ, 2015. 464 с.
2. Барабашук Г. В., Боднар І. П. Особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та стратегій поведінки у вирішенні конфліктної ситуації педагогами закладу дошкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, №(1), 2024. С. 71–75. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.1.13>
3. Басюк Н.А. Емоційний інтелект і психічне здоров'я учасників освітнього процесу : навчальний посібник. Житомир, 2024. 140 с.
4. Бевзо Г. А. Міжособистісні конфлікти у бізнес-середовищі: причини виникнення та методи розв'язання. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. Том 32(71), № 6. С. 26–31. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.6/05>
5. Бондарчук Д., Проскурка Н. Вплив емоційного інтелекту на вибір стратегії поведінки в конфлікті. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*. 2023. С. 90–96. <https://doi.org/10.18372/2411-264X.21.17094>
6. Бортун В.О. Системний аналіз конструктивної конфліктності особистості. *Вісник післядипломної освіти*. Випуск 11(40), 2020. «Серія «Соціальні та поведінкові науки» [https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11\(40\)-10-27](https://doi.org/10.32405/2522-9931/2522-9958-2020-11(40)-10-27)
7. Булгакова О. Ю., Савченкова М. В. Теоретико-методологічні основи вивчення особливостей вирішення міжособистісних конфліктів. *Наукові перспективи*. 2023. № 8(38). С. 618–630.
8. Вінс В., Кобільник С. Роль емоційного інтелекту у вирішенні сімейних конфліктів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. С. 53–57. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.5.9>
9. Губа Н., Неманежина А., Козуб Д. Емоційний інтелект як чинник вибору стратегій вирішення міжособистісних конфліктів у підлітковому віці. *Journal of Modern Psychology*. 2025. С.18–24. <https://doi.org/10.26661/2786-7471/2025-2-2>
10. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків : Vivat, 2020. 512 с.
11. Демченко О., Седашова О., Корнієнко О. Емоційний інтелект медіатора як інструмент формування конфліктологічної компетентності. *Herald of khmelnytskyi national university. Economic sciences*. 2025, №340 (2), С. 329–332. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-52>
12. Ільїна Ю. Ю., Світлична Н. О., Панченко Д. М. Форми прояву міжособистісних конфліктів особистості з різним локусом контролю в певні вікові періоди. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, No 1, 2021. С. 71–76. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.1.11>
13. Карпенко Є. В. Емоційний інтелект у дискурсі життєздійснення особистості : монографія; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». Дрогобич : Посвіт, 2020. 434 с.
14. Пухон С.В., Щербак Т.І. Емоційний інтелект як складова конфліктологічної компетентності майбутніх вчителів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Том 34 (73). № 5. С. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2022.5/14>
15. Ситнік С. Емоційні детермінанти подолання конфліктних ситуацій. *Наука і освіта*. 2023. №1. С. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2023-1-10>
16. Усик К М. Емоційний інтелект як чинник подолання стресу. *Габітус*. 2024. № 60. С. 245–250.
17. Цюпенко Т. Емоційний інтелект як засіб розвитку психологічної стійкості особистості в умовах сьогодення. *Наукові записки*. Серія: Психологія, №4, 2024. С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-4-16>
18. Шевченко Н. Ф., Жукова І. О. Особистісні детермінанти конструктивної поведінки в конфліктних ситуаціях. *Psychological Studies*. 2025. № 2. С. 205–213. DOI: <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2025.2.28>
19. Шпак М. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2018. 560 с.
20. Яцюк М. Емоційний інтелект особистості (на хвилі Нової української школи): Навчально-методичний посібник. Вінниця : Вид-во «Діло», 2019. 105 с.
21. Bar-On R. The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence. *Psicothema*. 18 Suppl. 2006. P.13–25.
22. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D. Emotional intelligence: Theory, Findings, and Implications. *Psychological Inquiry*. 2004. №3. P. 197–215.
23. Scott G. G. Resolving Conflict: With Others and Within Yourself. Oakland : New Harbinger Publications, 1990. 240 p.
24. The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice / ed. by M. Deutsch, P. T. Coleman, E. C. Marcus. 3rd ed. San Francisco : Jossey-Bass, 2014. 1272 p.
25. Thomas K. W., Kilmann R. H. Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument. Tuxedo, NY : Xicom, 1974. DOI: <https://doi.org/10.1037/t02326-000>

Дата першого надходження статті до видання: 18.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026